

ПАПАЛÉКСІ Микола Дмитрович (20. 11(02. 12). 1880, Сімферополь — 03. 02. 1947, Москва) — фахівець у галузі радіофізики і радіотехніки. Академік АН СРСР (1939). Премія імені Д. Менделєєва (1936). Сталінська премія (1942). Державні нагороди СРСР. Навчався у Берлінському університеті (1899—1900), закінчив Страсбурзький університет (Франція, 1904, зі ступенем доктора фізико-математичних наук), де відтоді й працював: від 1911 — приват-доцент. У Страсбурзі познайомився з Л. Мандельштамом, який став його науковим соратником. 1914 переїхав до Петрограда (нині Санкт-Петербург), з початком 1-ї світової війни був консультантом Російського товариства бездротового телеграфування і телефонування. Брав участь у заснуванні, 1918—22 працював у Одеському політехнічному інституті: від 1920 — професор кафедри фізики; 1922—24 — консультант у лабораторіях тресту «Електрозв'язок» (Москва); 1924—35 — завідувач сектору нелінійних проблем Ленінградського науководослідного електрофізичного інституту (нині Санкт-Петербург); одночасно 1926—35 — у Ленінградському політехнічному інституті; від 1935 — завідувач відділу коливань Фізичного інституту АН СРСР, від 1938 —

Енергетичного інституту АН СРСР (обидва — Москва). Під час 2-ї світової війни створив експериментальну базу Фізичного інституту АН СРСР у м. Казань (РФ), а у післявоєнні роки — у Криму. Наукові дослідження присвячені проблемам радіофізики, радіотехніки, теорії нелінійних коливань. Створював перші вітчизняні підсилювальні та генераторні електронні лампи, вперше застосовував для нагрівання їхніх електродів високочастотне індукційне нагрівання. Розробив інтерференційні методи вивчення поширення радіохвиль; особливу увагу приділяв використанню радіохвиль в геодезії, астрономії, при вивченні іоносфери. Був одним із основоположників радіоастрономічних досліджень в СРСР. Висунув ідею радіолокації Місяця. 1948 АН СРСР заснувала премію імені П. На фасаді Національного університету «Одеська політехніка» йому встановлено меморіальну дошку.

Основні праці

О явлении резонанса n -го рода // Журнал технической физики. 1932. № 2 (співавт.); О параметрическом возбуждении электрических колебаний // Там само. 1934. № 3 (співавт.); Об одном методе измерения скорости распространения электромагнитных волн // Там само. 1937. № 7 (співавт.); Параметрическое генерирование переменных токов // Электричество. 1938. № 11; Радиопомехи и борьба с ними. Москва; Ленинград, 1942; 1944; Эволюция понятия резонанса // Успехи физических наук. 1947. Т. 31, № 4; Собрание трудов. Москва, 1948.

Рекомендована література

1. Вавилов С. И. Памяти академика Н. Д. Папалекси // Вест. АН СССР. 1947. № 3;
2. Рытов С. М. Николай Дмитриевич Папалекси (Краткая научная биография). Москва, 1948;
3. Мигулин В. В. Николай Дмитриевич Папалекси (К 100 летию со дня рождения) // Вест. АН СССР. 1980. № 11.

В. І. Шостка, В. І. Шостка

Бібліографічний опис:

Папалексі Микола Дмитрович / В. І. Шостка, В. І. Шостка // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-77801>. — Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).